

EEN JAAR CHALLENGE010

Sporten met een pedagogisch aspect



In Rotterdam ging in september 2013 het programma Challenge010 van start. Jongeren uit het voortgezet onderwijs sporten via school, maar worden ook meteen lid van een sportvereniging. Doel is om de structurele sportparticipatie in Rotterdam te verhogen en tegelijkertijd aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren te werken. Een uitgebreid onderzoek onder de deelnemende jongeren en betrokken professionals geeft inzicht in de opbrengst van het eerste jaar Challenge010. Hoe zit het programma in elkaar, wat zijn de resultaten en wat de werkbare mechanismen?

Challenge 010 is een scholencompetitie naar Amerikaans voorbeeld. Teams van verschillende scholen uit het voortgezet onderwijs komen tegen elkaar uit in de hoop uiteindelijk het beste team van de stad Rotterdam te worden. Dat gebeurt in vier takken van sport: zaalvoetbal, basketbal, dansen en boksen. Zaalvoetballers en basketballers trainen met hun eigen team en spelen regelmatig een wedstrijd. Jongensteams doen dat tegen een team van een andere school uit hun eigen gebied (Noord, Zuid, Oost of West); meidenteams spelen in Noord of Zuid. Dansen en boksen is gemixt. Jongens en meiden van verschillende scholen binnen één gebied trainen samen en werken toe naar een uitvoering dan wel wedstrijd.

De scholen zorgen voor geschikte trainingslocaties voor zaalvoetbal- en basketbaltrainingen in de nabije omgeving, voor schooltenues voor alle teams en coaching/begeleiding door docenten, meestal vakdocenten lichamelijke oefening. Sportverenigingen verzorgen de trainingen. Voor zaalvoetbal en basketbal komen zij naar de scholen; in het geval van boksen en dansen stellen zij hun eigen locaties beschikbaar. De algehele organisatie is in handen van Rotterdam Sportsupport. Die zet coördinerende combinatiefunctionarissen in en biedt coördinatoren en trainers indien gewenst ook pedagogisch advies, bijvoorbeeld bij de omgang met de leerlingen of in het geval van excessen.

Ambitieuze doelstellingen

Challenge010 heeft als primair doel om de sportdeelname van jongeren uit het voortgezet onderwijs en met name het vmbo te vergroten. Daarnaast wil het programma bijdragen aan een gezondere leefstijl, het verbeteren van sociaal gedrag en het verhogen van schoolprestaties. In het eerste jaar deden 555 jongeren mee; de ambitie voor het tweede jaar ligt op 810 deelnemers. Minimaal 70% van die jongeren mag voor deelname aan Challenge010 nog geen lid van een sportvereniging zijn.

Wie voor Challenge010 wordt geselecteerd, wordt automatisch lid van de vereniging die de trainingen verzorgt. Leerlingen betalen voor hun lidmaatschap een geringe contributie van 65 euro. De bedoeling is dat een leerling minimaal 80% van de trainingen bijwoont en zich netjes gedraagt. Deze afspraak is vastgelegd in een contract dat de leerling moet ondertekenen. In het contract zijn ook de gedragsregels opgenomen, samen met sancties die volgen als de leerling zich daar niet aan houdt. Uiteindelijk is het de bedoeling dat een zo groot mogelijk aantal van de leerlingen definitief lid van een sportvereniging of dansschool wordt of blijft.

EEN JAAR CHALLENGE010

Sporten met een pedagogisch aspect

Vergroten van de sportdeelname

In het eerste jaar van Challenge010 (schooljaar 2013-2014) deden 555 leerlingen van dertig verschillende scholen mee aan Challenge010. Van hen is 74% jongen, 26% meisje en meer dan de helft van de deelnemers volgt vmbo-onderwijs. Voorafgaand aan het programma was 67% van de deelnemers nog geen lid van een sportvereniging. Beter worden in een sport en samen plezier hebben, zijn voor de deelnemers het belangrijkste van Challenge010. Het winnen van wedstrijden is dat wat minder, zeker voor meisjes.

Dankzij het programma zijn de deelnemers sportief actiever geworden, ook buiten het programma om. Naast Challenge010 beweegt 81% dagelijks meer dan 30 minuten intensief. Dit is veel hoger dan het landelijke gemiddelde van 39,2% van jongeren tot 17 jaar. 78% van de deelnemers vindt het (heel) belangrijk dat zij dankzij Challenge010 meer kunnen sporten. Challenge010 is erin geslaagd om de deelnemers voor sport enthousiast te krijgen of te houden. Van de leerlingen die voorafgaand al lid waren van een sportvereniging wil 94% graag blijven sporten. Datzelfde geldt voor 88% van de leerlingen die nog geen verenigingslid waren. Daarmee heeft het programma in het eerste jaar gezorgd voor een goede voedingsbodem om zowel de primaire (hogere sportdeelname) als de nevendoelestellingen te realiseren.

Doorstroom naar de sportvereniging

Van de leerlingen die voorafgaand aan Challenge010 nog geen lid van een sportvereniging waren, wil 36% dat 'zeker weten' wel worden als zij niet meer aan Challenge010 mogen meedoen. 51% twijfelt daar nog over; 13% is dit niet van plan. Een groot gedeelte van deze leerlingen is juist mee gaan doen aan Challenge010 om via school te kunnen sporten. Deelname via school verlaagt de drempel: het is relatief goedkoop, vlak na schooltijd, dichtbij en met vertrouwde mensen.

Meer dan een kwart van de leerlingen die geen lid van een vereniging willen worden of daarover twijfelen, geeft als reden dat een verenigingslidmaatschap te duur is. Wat ook meespeelt, is dat de koppeling tussen sportvereniging en school met name is gebaseerd op de sportieve kwaliteiten van leerlingen. De echt goede leerlingen worden geselecteerd voor de talenten- of selectieteams van de vereniging; de minder goede maken de overstap niet zo snel. Een suggestie van een docent: 'Nodig als sportvereniging de minder goede sporters uit voor je lagere teams en laat ze daar een tijdje vrijblijvend mee trainen. Zelf zetten jongeren die stap niet zo makkelijk.'

Verbetering gedrag, leefstijl en schoolprestaties

Op de vraag wat het belangrijkste is dat de deelnemers van Challenge010 hebben geleerd, zijn de antwoorden: ik hou me beter aan de regels op school (26%), ik neem meer verantwoordelijkheid (53%), ik ben beter geworden in de sport (57%), ik heb meer zelfvertrouwen gekregen (64%) en ik heb meer respect voor anderen (87%). Er zijn verschillende werkzame bestanddelen waardoor leerlingen aan hun sociale vaardigheden werken. Tijdens Challenge010 moeten zij respectvol sporten, zijn ze met elkaar verantwoordelijk voor randzaken als ballen en hesjes en brengen de coördinatoren hen de normen en waarden in het sporten (en leven) bij.

Dankzij de verbeterde sociale vaardigheden leren de deelnemers leerlingen van andere scholen beter kennen en krijgen zij nieuwe vrienden (72%). Ook communiceren zij beter met hun klasgenoten en betrokken leraren, die zij via Challenge010 op een andere manier leren kennen. Leerlingen worden opener, luisteren beter naar elkaar, maken serieuze afspraken, gaan minder straattaal gebruiken en vloeken minder. Op basis van deze resultaten kan voorzichtig worden gesteld dat Challenge010 een context creëert die kan bijdragen aan blijvende gedragsverandering. Hoe dan ook vormen verbeterde sociale vaardigheden, verbinding met andere groepen, respect voor anderen en toegenomen zelfvertrouwen allemaal elementen die van belang

zijn voor de opbouw van 'sociaal kapitaal'. Deze vorm van kapitaal wordt gezien als voorwaarde voor ontwikkeling.

De rol van de professionals

Cruciaal voor het bereiken van de resultaten zijn de rol en de betrokkenheid van de professionals: de coördinatoren, de trainers en de schooldocenten. Twee belangrijke werkende mechanismen in dit verband zijn persoonlijke aandacht en streetcredibility. Deelnemers aan Challenge010 ervaren die allebei het meest bij coördinatoren en veel trainers. De term streetcredibility wordt vooral gebezigd door de professionals; de leerlingen hebben het over rolmodellen. Hoe dan ook genieten ze veel aanzien. Enerzijds hebben ze een voorbeeldfunctie, omdat ze vaak goed zijn in sport en daarin iets hebben bereikt. Anderzijds staan ze dicht bij de leerlingen, bijvoorbeeld omdat ze uit dezelfde buurt komen of de taal van de straat spreken. Daarbij is het wel belangrijk dat er ten opzichte van de leerlingen sprake is van enige senioriteit of afstand in leeftijd en/of ervaring.

Ook de betrokkenheid van de vakdocent vanuit school is voor 69% van de jongeren (heel) belangrijk. Bij zaalvoetbal en basketbal heeft die een vaste rol als coach van het team, maar dansers en boksers lijken evenveel waarde aan de betrokkenheid van hun docent te hechten. Een docent geeft volgens de leerlingen steun, vastigheid en vertrouwen. Veel jongeren, maar zeker die van sommige praktijkscholen, zijn gebaat bij structuur en regelmaat en een vaste begeleider maakt daarvan onderdeel uit. In de beginfase kan de docent de leerlingen ook helpen om ze vertrouwd te maken met een voor hen nieuwe trainer. In een enkel geval wordt een betrokken docent niet als positief ervaren, namelijk als die iets te fanatiek wil winnen.

Duidelijke regels, verschillende sporttypen

Ook duidelijke regels vormen een werkzaam mechanisme van Challenge010. Leerlingen weten dat zij zich aan de afspraken rondom aanwezigheid en de gedragsregels uit het contract moeten houden. Doen zij dat niet, dan lopen zij het risico dat ze niet meer mee mogen doen of dat zijzelf of -nog erger- de hele groep een straf oefening krijgt. Het verschilt per sport, per trainer en per coördinator hoe consequent de regels tijdens het sporten worden toegepast. Volgens leerlingen mogen sommige trainers best duidelijkere grenzen stellen.

De vier verschillende sporten hebben elk hun specifieke kracht en daar wordt binnen Challenge010 dankbaar gebruik van gemaakt. Zaalvoetbal spreekt een groot deel van de jongens aan, terwijl dansen juist veel leerlingen (vooral meiden) trekt die niet snel aan reguliere (bal)sporten meedoen. Dansen trekt daardoor ook veel deelnemers die voor Challenge010 nog geen lid van een sportvereniging waren. Volgens de danscoördinator komt dat omdat zij zich herkennen in het profiel van de danser: meer een kunstenaar dan een sporter. Dans is erg populair onder jongeren en de waarden van Challenge010 zijn in de lessen verweven. De trainingsgroepen zijn continu in gesprek over uitstraling en zelfvertrouwen, want het gaat allemaal om hun presentatie. Bij basketbal sturen coördinator en trainers vooral aan op structuur, discipline en eigen verantwoordelijkheid. Competitie is er minder belangrijk dan bij andere sporten. Boksen draait vooral om respect, discipline en regels. Ook omgaan met boosheid en agressie is een belangrijk onderdeel.

Status en laagdrempeligheid

Challenge010 is populair onder de leerlingen: de status is hoog en dat is voor de meeste van hen belangrijk om eraan mee te doen. 65% van de deelnemers vindt het (heel) belangrijk dat Challenge010 er cool uitziet. Sommige docenten gebruiken de status als stok achter de deur: bij slecht gedrag of slechte schoolprestaties kunnen leerlingen uit het team worden gezet. Leerlingen zijn zich bewust hoe de status van hun deelname op teamgenoten en andere leerlingen kan afstralen. 'Als aanvoerder moet ik altijd sportief blijven en het goede voorbeeld geven, iedereen kijkt naar mij', aldus een deelnemer.

EEN JAAR CHALLENGE010

Sporten met een pedagogisch aspect

Challenge010 is voor de leerlingen een laagdrempelige manier om te gaan sporten. Het is relatief goedkoop, over het algemeen in de eigen wijk en dichtbij school, vlak na schooltijd en de begeleiding vindt (deels) plaats door bekende en vertrouwde professionals. Doordat de leerlingen zelf een sport mogen kiezen, lijken zij ook meer geneigd om tijdens het sporten inzet te tonen. Net als voor de deelnemers is het ook voor hun ouders belangrijk dat Challenge010 laagdrempelig is en dat de school bij het programma is betrokken.

Organisatorische randvoorwaarden

De randvoorwaarden zorgen er met name voor dat in het hele proces de juiste doelgroep wordt bereikt en betrokken. Duidelijke selectiecriteria moeten ervoor zorgen dat het sportieve niveau van de leerlingen enigszins gelijkwaardig is. Dat is van belang omdat de deelnemers veel waarde hechten aan het competitie-element van Challenge010. Daarnaast biedt Challenge010 de mogelijkheid om aandacht te besteden aan het gedrag van de deelnemers. Ook leerlingen die zich niet altijd goed gedragen, moeten mee kunnen doen. Tussen beide zit een spanningsveld.

Leerlingen hechten veel waarde aan voldoende, goed georganiseerde en leuke trainingen, verzorgd door deskundige trainers. 82% vindt daarnaast de competitie tegen andere scholen (heel) belangrijk. Desondanks moet Challenge010 voor hen ook nog wat 'meer' hebben. Eén van de effecten van het programma is dat de deelnemers beter worden in hun sport en dus in een competitie op een zo hoog mogelijk niveau mee willen doen. De mogelijkheid van selectie voor een All Star-, een talenten- of een districtsteam zijn daarom belangrijke incentives. Selectie is voor leerlingen niet alleen een bevestiging van hun sportieve kwaliteiten, maar ook van het feit dat ze ertoe doen.

Optimaliseren en verduurzamen

Hoe kan Challenge010 de huidige opzet optimaliseren en de resultaten ook buiten de context van het programma verduurzamen? Ook op die vragen geeft het onderzoeksrapport antwoord. Dat gebeurt in de vorm van aanbevelingen, die hieronder kort zijn samengevat.

1. Investeer in kwaliteit, kennis en samenwerking professionals

- Voldoende tijd voor coördinatoren: een vaste aanstelling voor een aantal dagen per week.
- Juiste balans tussen regeldruk en betrokkenheid van docenten: taak beter inzichtelijk maken, aantal begeleidingsuren opnemen in aanstelling en per school maar één uitlegmoment voor alle vier de sporten.
- Ervaren trainers betrekken: selectie op sporttechnische vaardigheden, streetcredibility, voldoende pedagogische vaardigheden en voldoende afstand tot doelgroep.
- Wisselwerking tussen professionals optimaliseren: coördinator communiceert doelstellingen programma richting trainers en docenten zodat die daarop kunnen sturen en faciliteert hen bij het toepassen van werkzame mechanismen. Wensen en verwachtingen concretiseren, op elkaar afstemmen en (bij voorkeur elke vier weken) evalueren.

2. Draagvlak binnen scholen optimaliseren

- Betrokkenheid (overige) docenten en directie optimaliseren: draagvlak binnen school verbeteren en meer onderlinge informatieuitwisseling over schoolprestaties, schoolgedrag en deelname aan Challenge010. Commitment directeur is hiervoor eerste voorwaarde.

- Kijken naar selectiewijze van de scholen: grote diversiteit scholen vraagt om een specifieke benadering, coördinatie en uitvoering per school.
- Minder tijd tussen selectiemoment deelnemers en start programma: enthousiasme over selectie vasthouden, minder uitval en vragen aan docenten in beginfase programma, meer tijd voor trainingen en wedstrijden.

3. Praktische zaken optimaliseren

- Formele documenten aanpassen: leerlingen ondertekenen belangrijkste '10 regels van Challenge010' i.p.v. omvangrijk contract; uitgebreidere uitleg voor docenten, trainers en coördinatoren.
- Locaties in vroegtijdig stadium regelen: een week voor selectiemoment duidelijkheid over alle trainings- en wedstrijdlocaties.
- Conceptschema's trainingen en competities: een week na selectiemoment dagen/tijden openbaar maken op centrale plaats school, aangezien structuur en discipline voor leerlingen belangrijk is.

4. Scherper selecteren van deelnemers

Eenduidige richtlijnen, striktere handhaving van selectiecriteria, met name wat betreft regel dat 70% van de deelnemers nog geen lid mag zijn van een sportvereniging. Dit voorkomt grote sportieve niveauverschillen en uitsluiting van jongeren die onwenselijk gedrag vertonen.

5. Link naar sportvereniging concretiseren

- Deelnemers betrekken bij reguliere activiteiten van de verenigingen of hen activiteiten voor andere verenigingsleden laten organiseren.
- Meer aandacht van verenigingen voor de 'mindere goden'.

6. Gestaffelde contributie voor doorstroming naar vereniging

Gestaffelde stijging om grote gat tussen 65 euro voor deelname aan Challenge010 en reguliere verenigingscontributie in stappen te overbruggen. Daarnaast onderzoeken of na Challenge010 een regeling mogelijk is waarbij het Jeugdsportfonds eenmalige een financiële bijdrage voor meerdere jaren levert.

7. Ouders bij programma betrekken

Ouders informeren over doelen Challenge010 en van het belang van sporten bij een vereniging, zodat zij dat bij hun kinderen gaan stimuleren. Jeugdfonds betrekken voor uitleg over mogelijkheden van financiële compensatie in het lidmaatschap van kinderen. Ouders uitnodigen voor trainingen, wedstrijden of een proefles.

Meer informatie

Voor meer informatie en interesse voor de producten die staan beschreven in het artikel over Challenge010 kunt u contact opnemen met:

Rotterdam Sportsupport
Gwenda Tromp, projectleider Challenge010.
Tel: 010-2429315
[Website Challenge 010](#)

[Onderzoeksrapport 'Challenge010. Werkzame mechanismen en de resultaten van het eerste jaar'](#), Universiteit Utrecht. Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO), juli 2014

Contactpersoon NISB: dorien.dijk@nisb.nl, 0318 - 490 900